18/09/2020

Радосни поклич са прага Цетињског манастира у част обнављања Пећке патријаршије прије 100 година

Свечани чин обнављања Српске патријаршије извршен је на празник Сабора Срба светитеља, у недељу 12. септембра 1920. у сали трона Патријаршијског дома у Сремским Карловцима. Тај знаменити историјски чин, у присуству Престолонаследника Регента Александра Карађорђевића, извршили су архијереји на челу са Митрополитом Србије Димитријем. Из Црне Горе учествовали су Митрополит пећки Гаврило Дожић и Епископ захумско-рашки и администратор бококоторско-дубровачки Кирило Митровић. У истом тренутку, под сводовима Цетињског манастира одржано је молепствије – благодарење Богу за тај свети чин. Играло је срце од радости старом и од болести онемоћалом Митрополиту Митрофану док је слушао одјек звона и громке речи протојереја Ивана Калуђеровића, првог члана Конзисторије, који је мноштву сабраног народа, са манастирског прага изговорио антологијску беседу. Због изузетне историјске вредности наводимо је у целини:

„Благочестиви Хришћани! Пала ми је у дио ријетка срећа, да са овога светога и историјскога мјеста обавим прокламовање Успостављања Српске Патријаршије, дубоко жалећи, што је наш Високопреосвештени Митрополит Митрофан болешћу спријечен, да он, као Егзарх Светог Престола Пећскога, и први предсједник Средишњег Архијерејског Сабора, овај велики и свечани чин обави.

Браћо! Наш мученички народ туговао је столећима због насилног

разједињења браће и Цркве своје. Столећима је он пророковао своје народно и црквено ослобођење и уједињење, рачунајући као аксиому, да кад дође једно доћи ће и друго. Са политичким уједињењем нашег троименог народа Срба, Хрвата и Словенаца у једну државу, одмах је дошло на дневни ред и питање о црквеном уједињењу.

Уједињење Српске Православне Цркве, из свију црквених области наше Краљевине, није више сан, него остварени чин. Овај акт јединства једнодушно прокламован је у Београду, 13. (26) маја прошле године, од цјелокупног српског епископата; а владарским указом 17. јуна ове год. добио је највишу санкцију. Овим су све дотадашње Српске Православне Цркве, као и оне, које су биле у вези са другим Православним Црквама, сједињене у једну заједничку нераздвојну цјелину.

Данас, на дан Сабора српских просвјетитеља, у присуству свију српских архијереја, у Сријемским Карловцима, на најсвечанији начин, врши се проглашење Успостављања Српске Патријаршије: наша се Црква уздиже на степен више, чиме се за вазда крунише дјело уједињења наше Цркве и нашега народа.

За владе Немањића напредовао је српски народ, а до врхунца угледа и славе дошао је за вријеме цара Душана Силног. Душан је учинио своју пространу државу угледном у свијету и најмоћнијом на Балканском полуострву. Године 1346. Душан сазове у Скопљу знаменити Сабор и о Ускрсу, 16. априла, прогласи се Пећска архиепископија за Патријаршију, а Душан свечано крунише за цара Српског.

Данас се само обнавља стара Пећска Патријаршија, коју су Грци 1766. г. незаконито укинули. Али, Српска патријаршија није се тада коначно угасила.

Присаједињење ове Цариградској Цркви, није било пуноважно, јер је спроведено насилно, против воље надлежних фактора, незаконитим и неканонским путем и начином. Тај насилнички акт сматрала је Српска Црква за државни удар. И народ и свештенство српско борише се против тога удара дуго и очајно. Али наступило је тешко доба, да је Пећска Патријаршија фактички потпала под Грчку Патријаршију, у највећем обиму своме, али у цјелости никада и никако.

Последњи плам на престолу Светог Саве гори увијек, гори и данас, те својим животом и бићем класички свједочи, да је првобитна светосавска аутокефалност Српске Цркве увијек и непрекидно опстојала, да је трајала и

дотрајала до данашњег дана. Тај живи и никад неугашени пламен тињао је на Цетињу, на пријестолу старославне Зетске, Скендеријске и Приморске митрополије. У тој јединој Митрополији српској, до данашњег дана успјешно се је одржао црквено-правни континуитет и традиција Српске Пећске Патријаршије.

Храбра наша војска на Митровдан 1912. г. ослободила је Патријаршију и Пећ; а актом политичког уједињења и црквеног јединства, омогућено је подизање наше старе српске славе и обнављања Пећке Патријаршије. Патријаршија је у смислу православног црквеног права највеће црквено средиште. Док су митрополије имале црквену власт само над извјесном облашћу, дотле је Патријаршији потчињено више области, са свима провинцијама и дотичним митрополијама. Према овоме, патријарх је први међу свима митрополитима, он је врховни митрополит. Он мора имати и врховна црквена права над цјелокупном нашом Православном Црквом, на територији Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. Нама је потребан био и овај последњи чин, који једна аутокефална Црква може имати, па је ево данас са срећом, и у дјело приведен.

Ускоро иза овога следоваће избор српског патријарха, а његово устоличење извршиће се у Пећи, као првом сједишту првога српскога патријарха, којега је на тај степен уздигао Душан Силни. Дочим, резиденција патријарха биће у пријестоници наше Краљевине. Сада је наша Православна Црква по својим територијама, послије Цариградске патријаршије већа од свих осталих Патријаршија на истоку. Нашој Патријаршији биће суђено да одигра велику улогу у цијелом православном свијету. У друштву са највећом, сада већ обновљеном Московском Патријаршијом, она ће можда, учинити велика дјела, која оне на истоку, због турске инвазије не могоше учинити.

Обновљење Српске Пећке Патријаршије дјело је Божје у истини и Бог ће га по милости својој благословити, како би цвјетало и напредовало у свему ономе, што је Богу угодно, а уједињеном српском Народу срећно и корисно.

Браћо! Постигосмо политичко уједињење; оствари се црквено јединство, сад нам је потребно, да се опашемо слогом и љубављу и то не само у обиму српских или југословенских, него и у обиму свесловенских идеала. Ако тако сложено будемо радили, пошто смо се на дјелу освједочили: да само слога Србина спасава; убрзо ћемо стећи и то свето увјерење: да само слога Словенство спасава – што ће се, ако Бог да, ускоро и остварити. Амин.“

Поводом обнављања Патријаршије и проглашења тога чина на свечаности у

Сремским Карловцима, Престолонаследник Регент Александар Карађорђевић одликовао је највише представнике јерархије а међу њима и Митрополита Митрофана орденом Светог Саве првог степена. У телеграму, упућеном министру вера, којим је исказао захвалност за то високо признање, Митрополит Митрофан је написао: „Неописано сам радостан што се уједињењем Српске цркве и обнављањем српске Патријаршије, подигла на степен патријаршије. Ако сам ја малим каквим радом припомогао томе историјском дјелу, то је била моја дужност. Ја Вас, господине министре, учтиво молим да изволите моју дубоку захвалност изјавити Његовом Краљевском Височанству Регенту за подарено ми високо одликовање. Такође молим изјавите моју захвалност Краљевској Влади. Вама сам дубоко захвалан". То су биле неке од последњих речи које је Митрофан изговорио. Убрзо је пошао у загрљај Вечнога Оца. Мирно је склопио старачке руке и очи и преминуо 30. септембра 1920.

Упокојење Митрополита Митрофана званично је објавио члановима Светог архијерејског сабора, председавајући, Епископ пакрачки Мирон Николић, на седници одржаној у Београду, 1. октобра. После отпеване молитве „Со свјатими упокој" Епископ Мирон је објавио да ће заупокојена Света литургија са парастосом бити служена у Саборној цркви, сутрадан, у суботу 2. октобра. На њој су узели учешћа сви архијереји који су били присутни на заседању Сабора и то: Димитрије београдски, Георгије темишварски, Мирон пакрачки, Петар мостарски, Иларон тузлански, Варнава велешки, Георгије будимски, Доситеј нишки, Николај жички, Иринеј тимочки, Јефрем шабачки и Иларион викарни. Овом саборном молитвом и појањем "Вјечнаја памјат", опростила се Српска црква са Митрополитом Митрофаном и уписала га у књигу своје повести златним словима.

др Павле Кондић

Фото: СПЦ
mitropolija.com